

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ 10

AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Neler Öğreneceğiz?

1. İslam Ahlakının Konusu ve Gayesi
2. İslam Ahlakının Kaynakları
3. Ahlak ile Terbiye Arasındaki İlişki
4. İslam Ahlakında Yerilen Bazı Davranışlar
5. Tutum ve Davranışlarda Ölçülü Olmak
6. Kur'an'dan Mesajlar: Hucurât Suresi 11-12. Ayetler

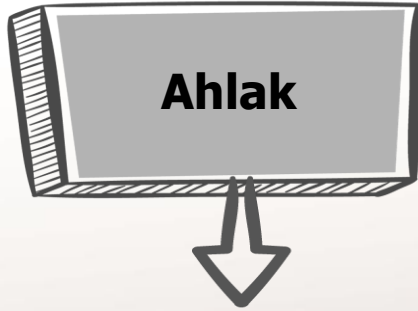
4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

➤ **Ahlaklı insan
denince ne
anlıyorsunuz?**

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

1. İslam Ahlakının Konusu ve Gayesi

Terim Anlamı

Sözlük Anlamı

Mizaç, tabiat, huy, karakter.

İnsanın iyi veya kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan manevi nitelikleri, huyları ve bunların etkisiyle ortaya konan iradeli davranışlarının bütünüdür.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Ahlak, insanda yerleşmiş bulunan bir karakter yapısına işaret etmektedir.
- İnsanın düşünce ve eylemlerini büyük çapta şekillendiren ahlak insanın sahip olduğu karakter yapısıdır.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Ahlak kurallarının bir kısmı insanlar tarafından evrensel doğrular olarak kabul görmüştür.
- Bazı ahlaki kurallar ise toplumların kendi inanç, gelenek ve anlayışına göre şekillenmiştir.

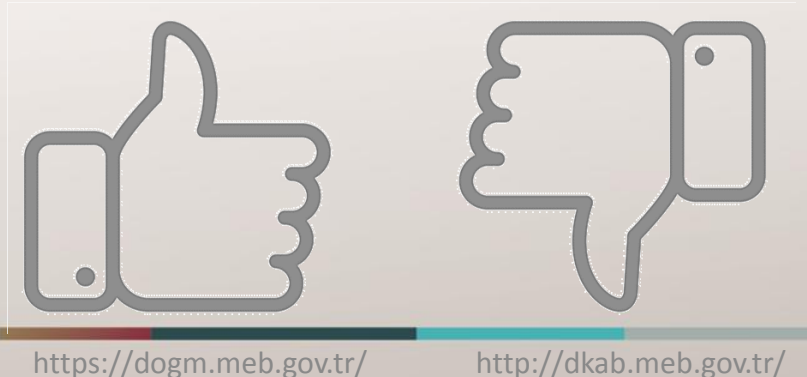
4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- İnsanın akıl ve irade sahibi toplumsal bir varlık olması onun yapıp ettiklerinin ahlaki ölçülere göre değerlendirmesine sebep olur.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Ahlak, din ve hukuk gibi disiplinler, yaptıkları düzenlemelerle insan hürriyetinin sınırlarını belirlerler.
- “Ayıp”, “günah” ve “yasak” kavramları, bir anlamda insan hürriyetinin dini, ahlaki ve hukuki normlara göre düzenlenmesine zemin hazırlar.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Ahlak ve hukuk sisteminin oluşumunda:

gibi duygular başrolü
oynar.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Utanma duygusu, ahlakın vicdanlara yerleşmesinde önemli bir işlev görür.
- Utanma duygusunu kaybeden insanda, güzel ahlaka karşı duyarsızlık baş gösterir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- İslam bilginlerinden İmam Gazzâli, ahlak ilmini “ruhi tıb ilmi” şeklinde tanımlamış ayrıca bu konuda şöyle demiştir:

“Allah insanın bedenini ölçülü yarattığı halde ahlakını geliştirmeyi onun kendi çabasına bırakmıştır.”

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

İslam Ahlakı

“Neyi, nasıl yapmalıyız?” sorusunun cevabını araştırır.

İyi ve kötü hakkında bilgi verir.

Uymak zorunda olduğumuz kuralları ve sorumlulukları tanıtır.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Peygamberimiz buyuruyor ki:

- “Ben güzel ahlakı (huyları) tamamlamak için gönderildim.”

(İmam Mâlik, Muvatta, Hüsnü'l-Huluk, 8.)

- “Utanmıyorsan dilediğini yap!”

(Buhârî, Edeb,78.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

➤ **Sizce Müslüman ahlakının kaynağı nedir?**

2. İslam Ahlakının Kaynakları

İslam ahlakının kaynağı

Kur'an-ı Kerim

Hız. Peygamberimizin
sünnetidir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Müslümanlar tarih boyunca düşünce ve pratikte ahlakın kaynağı olarak öncelikle Kur'an-ı Kerim'i esas almışlardır.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- Hz. Peygamberimizin söz, davranış ve uygulamaları demek olan sünnet, İslam ahlakının vücut bulmuş hâlidir.

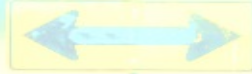
4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- İslam insanlığa bir hayat tarzı sunar.
- “İslam ahlakı” terimi, İslamiyet’in sunmuş olduğu hayat tarzını ifade etmek için kullanılır.
- İnsanların nasıl yaşamaları gerektiğini, neyin iyi neyin kötü olduğunu öğretir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Yüce Allah insanı en güzel biçimde yaratmış, ona kendi ruhundan üflemiştir.
- Ona iyilik ve kötülük bilgisini tanıtmış ve onu iyilik ve kötülük yapmaya yatkın bir kabiliyette yaratmıştır.
- İyiliği de kötülüğü de seçmek insanın iradesindedir.
- Bu yüzden insan tercihlerinden ve yapıp ettiklerinden sorumlu tutulmuştur.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- İslam düşüncesine göre insan, ruh ve bedenden oluşmaktadır.
- İnsan, beden sağlığını koruduğu gibi ruh sağlığını da korumak zorundadır.
- Ruhun sağlığı ise güzel ahlaki sıfatlara sahip olunarak korunur.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Rabbimiz buyuruyor ki:

- “(Ey Peygamber) Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin.”

(Kalem suresi, 4. ayet.)

- “Andolsun ki Resulullah, sizin için, Allah’a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah’ı çok zikredenler için güzel bir örnektir.”

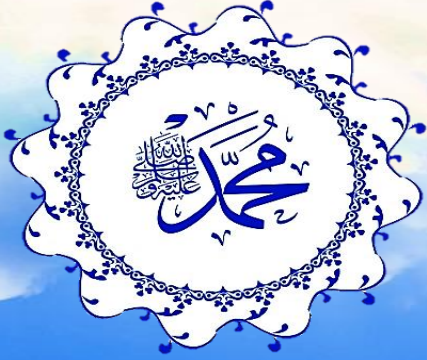
(Ahzâb suresi, 21. ayet.)

- “Nefse ve ona birtakım kabiliyetler verip de iyilik ve kötülüklerini ilham edene yemin ederim ki nefsini kötülüklerden arandıran kurtuluşa ermiş, Onu kötülüklere gömen de ziyan etmiştir.”

(Şems suresi, 7-10. ayetler.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

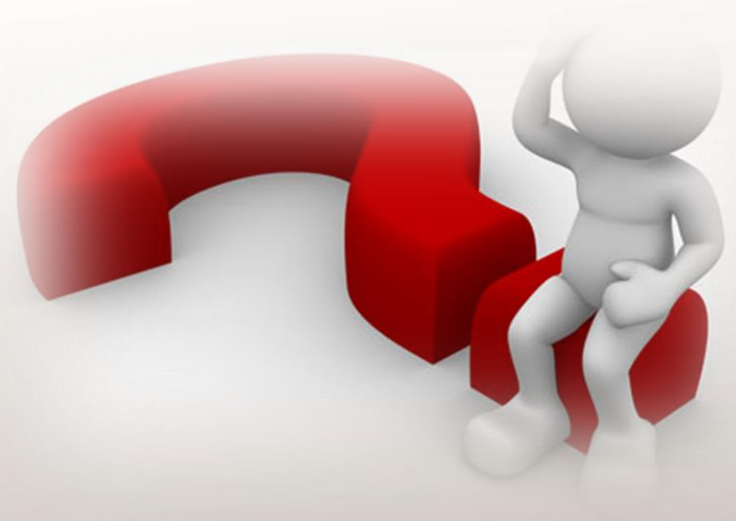

- Hz. Aişe'ye (r.a.) Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ahlakı sorulunca O: "*Siz Kur'an okumuyor musunuz? O'nun ahlakı Kur'an'dı.*" diye cevap vermiştir.

(Müslim, Salâtü'l-Müsafirîn, 139.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

➤ Sizce güzel ahlak nasıl kazanılır?

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

3. Ahlak İle Terbiye Arasındaki İlişki

Terim Anlamı

Sözlük Anlamı

İslah etmek, düzene koymak, idare etmek, eğitmek, gözetmek.

Eğitim yoluyla amaçlanan davranışları ortaya çıkarmak.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

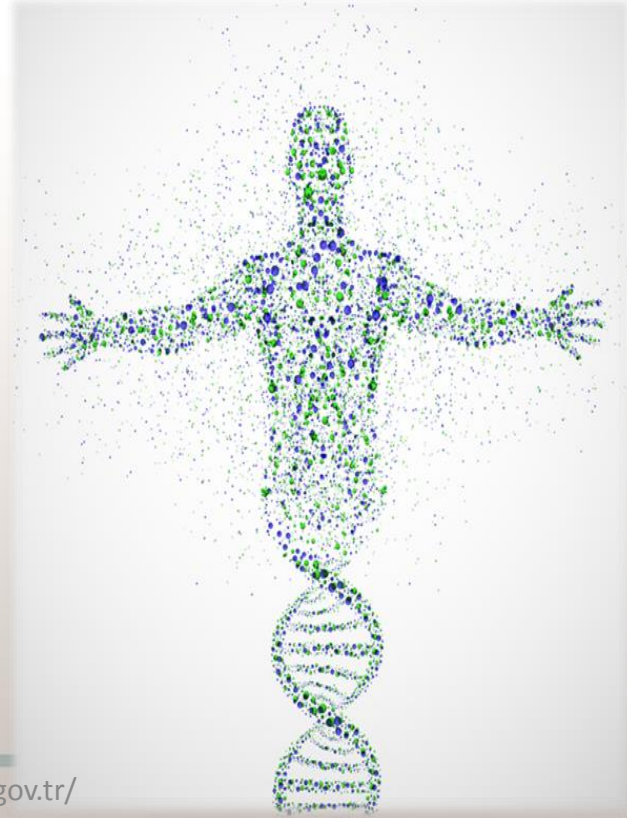
- Terbiye kavramı, Yüce Allah'ın isimlerinden olan "Rab" ismi ile yakından ilgilidir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

İnsanın beden, zihin ve ahlak bakımından geliştirilip olgunlaştırılmasıdır.

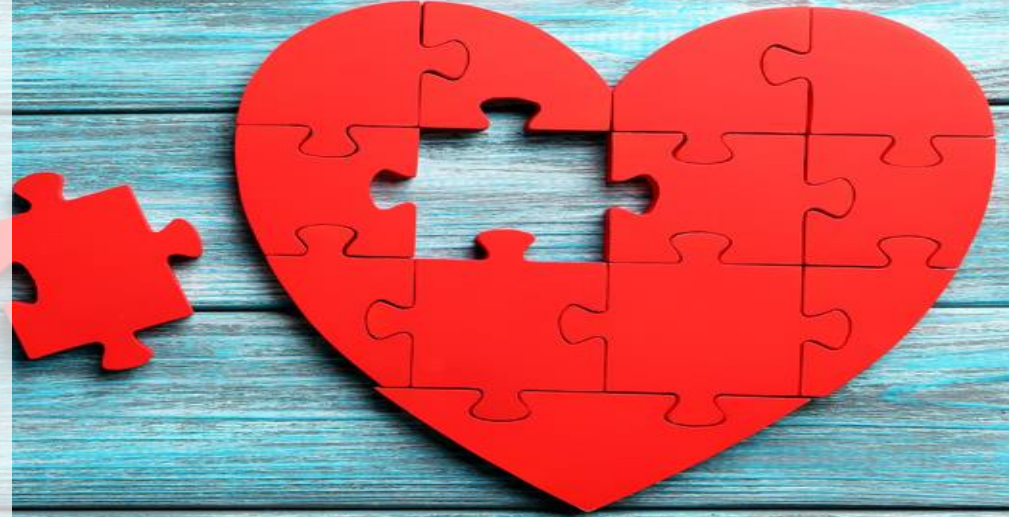
4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Ahlak eğitimi ilk önce ailede başlar, okul ve toplum içerisinde devam eder.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- İnsanın ahlaki özellikleri, terbiye sonucunda değişebilir.
- İslam ahlak anlayışında insan, peygamberler vasıtasıyla gelen vahiy ile kötülüklerden temizlenerek gerçek iyiliğe erişebilir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Din ve ahlak, insanın yaratılışında var olan yüce duygulardır.
- İnsan, İslam ahlakının öngördüğü terbiye ile yaratılışında var olan inanma duygusuna ve güzel ahlaka yönelmiş olur.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Ahlakın güzelleşmesi iyi bir karakter eğitimi ile mümkündür.
- Karakterin oluşması yaşam boyu devam eden bir süreçtir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Sağlam bir karakter için insanın;

Doğru bir
inanç
sistemine
sahip olması

İnanç sistemine
uygun bir
yaşantı sürerek
iradesini
güçlendirmesi

İman ve iradesini
ibadetler ve iyi
işlerle göstermesi
gerekir.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- İslam'a göre iman; kişiyi ahlaki güzelliklere yönelten ve onu kötülüklerden alıkoyan dinamik bir kuvvettir.
- İman esasları, insan ruhunu temizlediği gibi, insanda Allah korkusu, sevgisi ve bilinci oluşturur.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- İslam'a göre ibadetler ise; kalbi kötülüklerden temizleyerek insanın şahsiyetli olmasına yardımcı olur.
- İnsanın kendisine olan güvenini artırır, metanet ve cesaretini güçlendirir, karakterini sağlamlaştırır.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Namaz insanı güvensizlik ve yalnızlık duygularından uzaklaştırarak sağlıklı ve dengeli bir kişi haline getirir.

İnsanın
yaşantısını
düzene koyar.

Zamanı yönetme
bilinci meydana
getirir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Oruç ibadeti takva sahibi olmaya vesiledir.
- Takva ise insanın her türlü kötülükten uzaklaşarak özü ile sözünün bir olması demektir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Oruç ibadetinin tıbbi faydalarının yanında psikolojik faydaları da vardır.

Oruç irademizi
güçlendirir, sevgi ve
şefkat duygularını
geliştirir.

Oruç ibadeti
duygu kontrolü
ve yönetimidir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- İslam dini zekâtı farz kılarak, insanın karakterini fedakârlık erdemi üzerine inşa etmeyi hedeflemiştir.

Zekât ve sadaka
sosyal dayanışmayı
sağlar.

Bencilliği törpüler
ve kişiyi bencillikten
kurtarır.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- İnsanın hem Allah hem de insanlarla olan ilişkilerini düzenlemekte etkili olan hac ibadeti, bedenî olduğu kadar malî bir özellik taşır.

Hac ibadeti insanların eşitliği fikrini aşlar ve birlik şuurunu geliştirir.

İnsanın diğer insanlara karşı kibirlenmesini ve böbürlenmesini önler.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- İbadetlerin düzenli olarak yapılması, irade terbiyesinde son derece etkilidir.
- Ancak ibadetin iradeye tesir edebilmesi için hem devamlı olması hem de belli bir bilinç düzeyinde (ihlas ile) yapılmış olması gerekir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Rabbimiz buyuruyor ki:

- "Ümmîlere (bilmeyenlere) içlerinden, kendilerine ayetlerini okuyan, onları temizleyen, onlara Kitab'ı ve hikmeti öğreten bir peygamber gönderen O'dur..."

(Cuma suresi, 2. ayet.)

- "(Resulüm!) Sana vahyedilen Kitab'ı oku ve namazı kıl. Muhakkak ki namaz, hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah'ı anmak elbette (ibadetlerin) en büyüğüdür. Allah yaptıklarınızı bilir."

(Ankebût suresi, 45. ayet.)

- "Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu bilir."

(Âl-i İmrân suresi, 92. ayet.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Peygamberimiz buyuruyor ki:

- “Ben muallim (öğretici/eğitici) olarak gönderildim.”

(İbn Mâce, Sünnet, 17.)

- “Allah’ım, dış görünüşümü güzel yarattığın gibi ahlakımı da güzelleştir.”

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 2, s. 403.)

- “Kapısı önünden akan bir ırmakta günde beş kere yıkanan bir insanın vücudunda su herhangi bir kir bırakır mı?...İşte namaz da böyledir. Yüce Allah namazla günahları siler.”

(Buhârî, Kitâbu Mevâkîti’s-Salât, 319.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

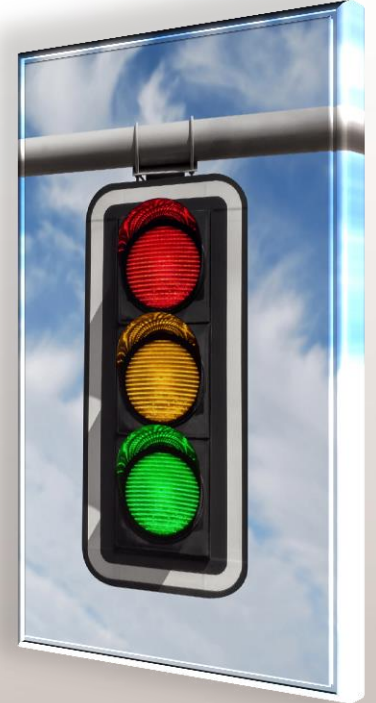
➤ **İslam ahlakında yerilen tutum ve davranışlar sizce nelerdir?**

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

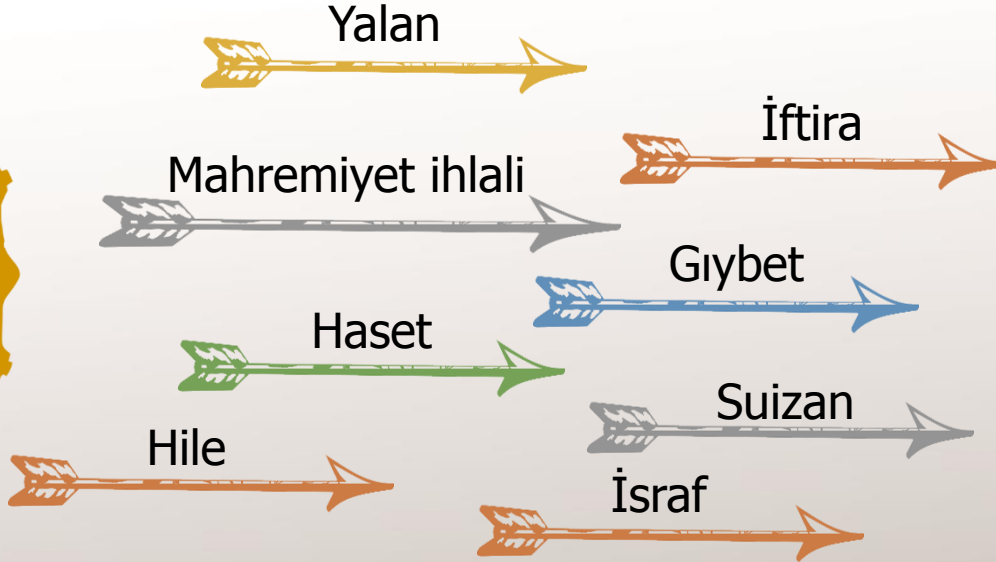
4. İslam Ahlakında Yerilen Bazı Davranışlar

- İslam dini insanları dünya ve ahirette mutluluğa kavuşturmak ister.
- İki dünya mutluluğu Yüce Allah'ın buyruklarına uygun yaşamakla elde edilir.
- Bu buyrukların bir kısmını ahlak ilkeleri oluşturur.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

İslam ahlakında yerilen bazı davranışlar:

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Yalan

- Yalan; gerçek dışı söz söylemek, asılsız bilgi ve haber vermektir.
- Yalan söylemek insanın değerini düşüren bir davranıştır.
- Hz. Peygamberin bir hadisinde yalan söylemek münafıklık alametlerinden biri olarak gösterilmiştir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Rabbimiz buyuruyor ki:

- “Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakının ve doğru söz söyleyin.”

(Ahzâb suresi, 70. ayet.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Peygamberimiz buyuruyor ki:

- “Kardeşine bir söz söylediğinde o sana inanırken senin ona yalan söylemiş olman ne büyük bir ihanet!”

(Ebû Dâvûd, Edeb, 71.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

İftira

- İftira; bir kimseyi asılsız olarak suçlamak, ona gerçekte olmayan kötülük ve kusur isnat etmektir.
- İnsanı yalan ve iftiraya götüren en önemli nedenlerden biri karşılaştığımız olaylar ve kişiler hakkında bilgi sahibi olmadan konuşmaktır.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Yüce Allah Kur'an-ı Kerimde yalan ve iftiranın önüne geçmek için insanların bilgi sahibi olmadıkları şeyler hakkında konuşmamalarını öğütler.
- İftira başkalarının hayatını karartan ve insanların yaşam dengelerini sarsan büyük bir vebaldir.
- Masum bir insanı zor duruma düşürüp onu sıkıntıya sokan bir davranış olduğu için Allah katında da büyük bir günahdır.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

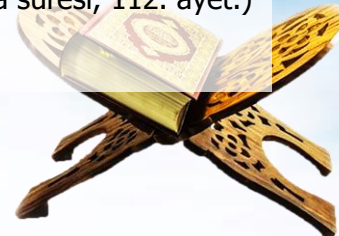
Rabbimiz buyuruyor ki:

- “İyice bilmediğin bir şeyin ardına düşme! Çünkü kulak, göz, kalp bunların hepsi yaptıklarından sorumludur.”

(İsrâ suresi, 36. ayet.)

- “Kim bir hata veya günah işler, sonra onu bir suçsuzun üzerine atarsa şüphesiz ağır bir iftira suçunu ve apaçık bir günahı yüklenmiş olur.”

(Nisâ suresi, 112. ayet.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Peygamberimiz buyuruyor ki:

- “Her duyduğunu söylemesi kişiye yalan olarak yeter.”

(Ebû Dâvûd, Edeb, 80.)

- “Her kim Allah’a ve resulüne iman ediyorsa ya hayr söylesin ya da sussun.”

(Buhârî, Rikâk, 23.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Mahremiyet ihlali

- İslami literatürde buna **tecassüs** denir.
- Bu kavram; insanların gizli hallerini, ayıp ve kusurlarını araştırmak demektir.
- Gizli kalması gerekenleri kötü maksatla araştırmak doğru bir iş değildir.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Başkalarının gizli hallerini araştırmak toplumsal ilişkilerde huzur bozucu bir durumdur.
- İslam kültüründe kamu yararı ve güvenlik gibi durumlar dışında, bir insanın ayıp ve kusurlarını araştırıp açıklamak değil, onları örtmek daha uygun görülmüştür.
- Kur'an-ı Kerim inananların kardeş olduğunu belirtmiş ve toplumsal birlikteliği bozacak davranışlara karşı uyarılarda bulunmuştur.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Rabbimiz buyuruyor ki:

- “Ey iman edenler!...İnsanların gizli hâllerini araştırmayın...”

(Hucurât sûresi, 12. ayet.)

- “Ey inananlar! Evlerinizden başka evlere, izin almadan, seslenip sahiplerine selam vermeden girmeyiniz. Eğer düşünürseniz bu sizin için daha iyidir. Eğer evde kimseyi bulamazsanız, yine de size izin verilmedikçe içeriye girmeyiniz. Size “Dönün” denirse dönün. Bu, sizi daha çok temize çıkarır. Allah yaptıklarınızı bilir.”

(Nûr suresi, 27-29. ayetler.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Peygamberimiz buyuruyor ki:

- “İnsanların gizli hâllerini araştırırsan ya aralarına fesat sokmuş olursun ya da aralarında neredeyse fesat çıkmasına neden olmuş olursun.”

(Ebû Dâvûd, Edeb, 37.)

- “Bir kişi bir başka kişinin ayıbını örterse Allah da kıyamet günü onun ayıbını örter.”

(Müslim, Birr, 72.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Gıybet

- Gıybet; bir insanın arkasından hoşlanmadığı şekilde konuşmak, bunu başkalarına aktarmaktır.
- Konuşulan şeyin gerçekte olması yapılan şeyin gıybet olmasını değiştirmez.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Gıybet etmek bir kişilik ihlalidir.
- İnsanlar arasında küskünlük, kin ve huzursuzluğa neden olur.
- Bir ortamda bulunmayan kişinin arkasından kötü biçimde konuşmak kişinin onurunu zedeler.
- Bu açıdan İslam ahlakında son derece yakışsız bir tutum olarak görülür.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Rabbimiz buyuruyor ki:

- “... Birbirinizin gıybetini yapmayın; herhangi biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? Bundan tiksindiniz değil mi!...”

(Hucurât sûresi, 12. ayet.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Peygamberimiz buyuruyor ki:

- "...Gıybet, kardeşini hoşlanmadığı bir şeyle anmandır. buyurdu...; Söylediğin şey eğer onda varsa gıybet etmişsindir. Şayet yoksa ona iftira etmiş olursun."

(Ebû Dâvûd, Edeb, 37.)

- "...Karşılığında bana dünyayı verseler bile, kimsenin taklidini yapmam; bundan asla hoşlanmam."

(Ebû Dâvûd, Edeb, 40.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Haset

- Haset; kıskançlık ve çekememezliktir.
- Bir kimsenin sahip olduğu imkanları kıskanmak, bu imkanların ortadan kalkmasını istemek anlamına gelir.
- Ya da 'Onda olmasın bende olsun.' şeklinde bir tutum takınmaktır.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Bencillik duygusu dengelenmediği zaman haset ortaya çıkar.
- Kişi haset etmeyi bırakmazsa kendi benliğine zarar verir.
- Gıybet ve dedikodu gibi kötülüklere bulaşır.
- Ayrıca haset manevi anlamda iyilikleri tüketir.
- Kişinin iyi amellerini yok edip onu manevi iflasa sürükler.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- İnsanda başkalarına gıpta etme ve imrenme isteği vardır.
- İyi ve güzel şeylere imrenmek dinî anlamda yanlış bir şey olmayıp normal bir tutumdur.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Rabbimiz buyuruyor ki:

- “Kıskandığı vakit kıskanç kişinin şerrinden sabahın Rabbine sığınırım.”

(Felak suresi, 5. ayet.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Peygamberimiz buyuruyor ki:

- “Hasetten (kıskançlıktan) sakının! Çünkü ateşin odunu yakıp tükettiği gibi haset de iyi amelleri yakar, bitirir.”

(Ebû Dâvûd, Edeb, 44; İbn Mâce, Zühd, 22.)

- “Birbirinize kin beslemeyin, birbirinize hased etmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah’ın kulları, kardeş olun.”

(Buhârî, Edeb, 62; Müslim, Birr, 23.)

- “(İki kimseye imrenilir) Biri, Allah’ın kendisine verdiği malı hak yolunda harcayan kimse; diğeri, Allah’ın kendisine verdiği ilim ve hikmete göre karar veren ve onu başkalarına öğreten kimsedir.”

(Buhârî, Zekât, 5; Müslim, Müsâfirîn, 268.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Suizan

- Zan; kesin olmayan bilgiye dayalı hüküm vermektir.
- İslam bilginleri zannı iki kısma ayırmışlardır: Suizan ve hüsnüzan.
- Suizan; bir kişi hakkında kötü düşünmek ve kötü kanaate sahip olmaktır.
- Hüsnüzan ise insanlar hakkında iyi düşünmektir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Bilgiye dayalı olmayan değerlendirmeler insanı yanlışla sürükleyebilir.
- Suizan İslam düşüncesine göre ahlaki bir zayıflıktır.
- İnsanın kalbinde ortaya çıkan olumsuz bir duygudur.
- Bu duygu terbiye edilmediğinde düşünce ve davranışa sirayet eder.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Rabbimiz buyuruyor ki:

- “Ey iman edenler! Zannın çoğundan sakının; çünkü bazı zanlar günahtır...”

(Hucurât suresi, 12. ayet.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Peygamberimiz buyuruyor ki:

- “Zandan sakının çünkü zan yalanın ta kendisidir.”

(Müslim, Birr, 28.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Hile

- Hile; insanları aldatmak, kandırmak ve karşı tarafı yanıltmaktır.
- Bu açıdan doğruluk ve adaletin zıddıdır.
- Kur'an-ı Kerim'de hile yapıp aldatmak münafıkların özelliği olarak karşımıza çıkar.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- İnsanları aldatıp kandırmanın altında maddi hırslar, çıkarlar ve bencillik gibi nedenler yatmaktadır.
- Hile bir toplumda görülmeye başladığında insanlar arasındaki doğruluk ve güven ilişkileri zedelenir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Rabbimiz buyuruyor ki:

- “Eksik ölçüp tartanların vay haline! Onlar, insanlardan ölçerek bir şey aldıklarında tam ölçerler. Kendileri başkalarına vermek için ölçüp tarttıklarında ise haksızlık ederler.”

(Mutaffifin suresi, 1-3. ayetler.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Peygamberimiz buyuruyor ki:

- “...Bizi aldatan, bizden değildir.”

(Müslim, İman, 164.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

İsraf

- İsraf; tutum ve davranışlarda ölçü dışına çıkmaktır.
- Yaygın olarak maddi olanakları gereksiz yere tüketmek ve savurganlık anlamında kullanılır.
- İsraf eden kimseye müsrif denir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- İsrâf sadece maddi konularla sınırlı değildir.
- İnsanlar gündelik hayatlarında zaman, emek ve duygu israfı da yapmaktadırlar.
- İletişim araçlarıyla uzun süre vakit geçirmek zaman ve emek israfıdır.
- Sportif anlamda takım tutma işini abartıp holiganlık yapmak duygu israfıdır.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- İnsan Yüce Allah'ın verdiği tüm nimetlerin kıymetini bilmeli, bunları ölçülü şekilde kullanmalıdır.
- Tükenmez sanılan şeylerin bir sonu vardır.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Rabbimiz buyuruyor ki:

- “Onlar, harcadıklarında ne israf ne de cimrilik edenlerdir. Onların harcamaları, bu ikisi arası dengeli bir harcamadır.”

(Furkân suresi, 67. ayet.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Peygamberimiz buyuruyor ki:

- "Kibre düşmeden ve israfa kaçmadan yiyin."

(Nesâî, Zekât, 66.)

- "...Evet! Akan bir nehirden abdest alıyor olsan bile israf israftır."

(Ebû Dâvûd, Edeb, 40.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Yerilen davranışları bilmek ve bu konulara hassasiyet göstermek iyi bir insan olmanın şartıdır.
- İnsan, İslam'ın övdüğü davranışlarla kendisini süslemeli, yediği davranışları benliğinden temizlemelidir.
- İnsanlar erdemli işler sergileyince erdemli bir toplum ortaya çıkar.

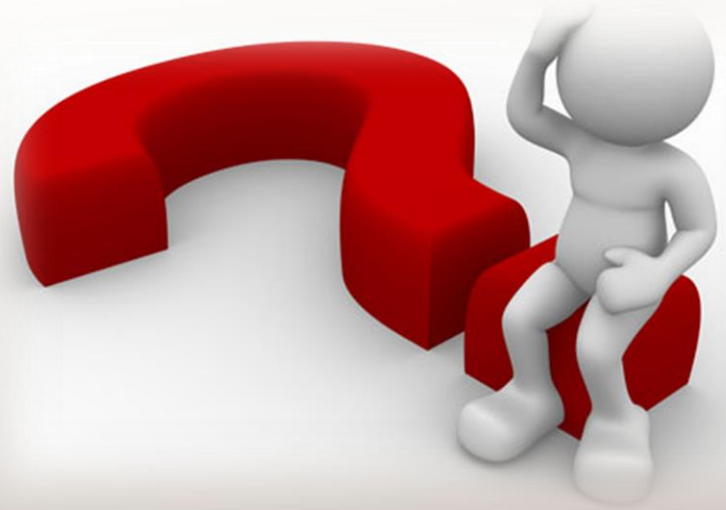

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

➤ "Ölçülü olmak"
ifadesinden ne
anlıyorsunuz?

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

5. Tutum Ve Davranışlarda Ölçülü Olmak

- Tutum ve davranışlarında olgunluğa ulaşmaya erdem denir.
- Erdemli olmak ölçülü olmaktır.
- Ölçülü olmak da dengeli hareket etmek ve aynı zamanda tutum ve davranışlarda aşırılıktan uzak durmaktır.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Yüce Allah her şeyi bir ölçüye göre düzenlemiştir.
- Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah'ın evrende bir denge kurduğu ve bu dengenin bozulmaması gerektiği belirtilir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Rabbimiz buyuruyor ki:

- “... O, dengeyi koydu, sakın dengeyi bozmayın. Adaletle hareket edin ve ölçüyü bozmayın.”

(Rahmân suresi, 8-9. ayetler.)

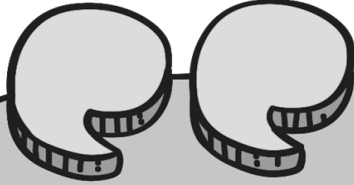

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

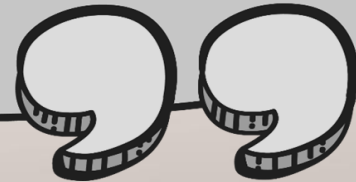
- Yüce Allah İslam'ı dosdoğru yol, Müslümanları da "dengeli bir ümmet" kıldığını haber vermiştir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Dengeli ümmet;
inancında, ibadetinde, ahlakında, her türlü
tutum ve davranışında doğruluk, dürüstlük ve
adalet çizgisinde kalmayı başaran; sağduyulu,
ölçülü, insafli ve uyumlu bir toplum anlamına
gelir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Rabbimiz buyuruyor ki:

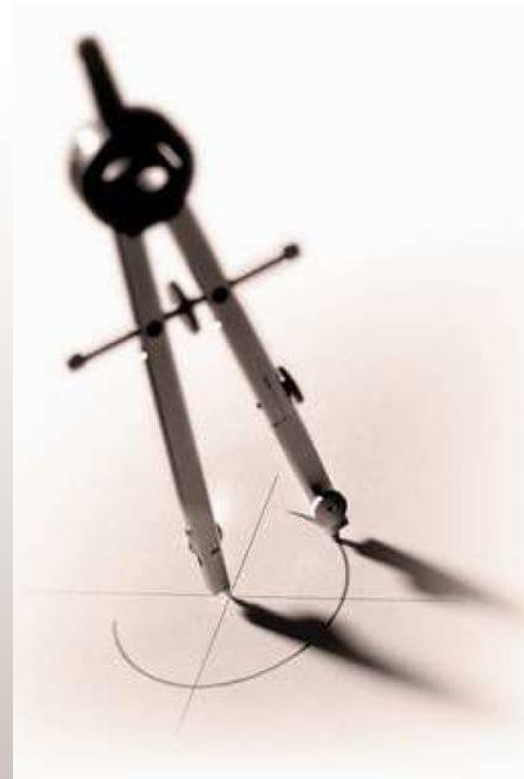
- “...Sizi dengeli (vasat) bir ümmet yaptık...”

(Bakara suresi, 143. ayet.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Ölçülü olmak aynı zamanda orta/doğru yolu bulmak; bir işi ne eksik ne fazla, kararınca yapmaktır.
- Arapçada bu adalet ile aynı kökten gelen "itidal" kavramıyla ifade edilir.
- Tüm bilge insanlar hayatlarında itidalî, orta yolu tutturtmayı hedeflemişlerdir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Peygamberimiz buyuruyor ki:

- “Orta yolu tutunuz, amellerinizi mükemmelleştirmeye ve Allah’a yakın olmaya gayret ediniz.”

(Buhârî, Rikâk, 81.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Ölçülü olmanın en güzel örnekleri peygamberlerdir.
- Onların hayatları insani faziletlerle doludur.
- Ölçülü yaşamışlar ve çevrelerine de bunu tavsiye etmişlerdir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Rabbimiz buyuruyor ki:

- (Şuayb kavmine şöyle dedi): "...Ölçüyü tartıyı tam yapın, insanların mallarının değerini düşürmeyin, düzene sokulduktan sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. Eğer inananlar iseniz bunlar sizin için daha hayırlıdır."

(A'râf suresi, 85. ayet.)

- (Lokman oğluna şöyle nasihat etti): "Yürüyüşünde ölçülü ol, sesini yükseltme..."

(Lokmân suresi, 19. ayet.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hayatı da son derece ölçülüdür.
- Yüce Allah onu "en güzel örnek" diye nitelemiş ve Müslümanların hayatta onu rehber edinmelerini istemiştir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Kur'an ahlakıyla hareket eden Peygamberimiz dünya ve ahiret dengesini gözetmiştir.
- Kulluğunda, alışverişinde, aile yaşantısında, savaşta ve barışta her zaman ölçülü hareket etmiştir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Hangi alanda olursa olsun aşırılığın her türlüşü kötüdür.
- Yüce Allah İslam'dan önceki din mensuplarını dinlerinde aşırılığa gitmemeleri konusunda uyarmıştır.
- Tevhid inancından sapmak, şirki benimsemek, insanları ilah edinmek gibi tutumlar İslam'a göre birer aşırılık örneğidir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Peygamberimiz buyuruyor ki:

- “Söz ve davranışlarında ileri gidip haddi aşanlar helâk oldular.”

(Müslim, İlim, 47/4.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Müslüman maddi imkanları kullanırken de ölçülü olmalıdır.
- Nimetlerin şükrü onları yerli yerinde kullanmakla olur.
- Buna göre Müslüman cimrilik yapmayacak ayrıca harcamalarında savurgan da olmayacaktır.
- İnsan, harcamalarında ölçülü olmadığı zaman başkalarına muhtaç ve çaresiz hale gelir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Rabbimiz buyuruyor ki:

- “Eli sıkı olma, büsbütün eli açık da olma. Sonra kınanır ve çaresiz kalırsın.”

(İsrâ suresi, 29. ayet.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- İnsan, duygularında da ölçülü olmalıdır.
- Ölçülü duygular ölçülü davranışları ortaya çıkarır.
- Duygular kontrol edilmeli ve aşırı tepkilerden uzak durulmalıdır.
- Olaylar karşısında duygusuz olmak da doğru değildir. İkisi arasında ölçülü ve dengeli bir yol tutturulmalıdır.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Peygamberimiz buyuruyor ki:

- “Dostunu severken ölçülü sev, zira günün birinde düşmanın olabilir. Düşmanına da ölçülü bir şekilde buğzet, çünkü günün birinde dostun olabilir.”

(Tirmizî, Birr, 60.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Ölçülü olunması gereken bir başka konu da beslenmedir.
- Beslenme insan sağlığı ve yaşam kalitesini etkilediği gibi Müslümanın Rabbiyle olan ilişkilerini de etkiler.
- Hz. Peygamber aşırı gıda tüketiminden kaçınılmasını öğütlemiş, insanlara ölçülü beslenmeyi tavsiye etmiştir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Peygamberimiz buyuruyor ki:

- “İnsanoğlu mideden daha kötü bir kap doldurmamıştır. Halbuki birkaç lokma insanın belini doğrultmasına yeter. Eğer mutlaka dolduracaksa (midesinin) üçte birini yemeğe, üçte birini içeceğe ayırsın ve diğer üçte birini de nefes alıp vermek için boş bıraksın.”

(Tirmizî, Zühd, 47.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Mutlu olmak herkesin isteğidir.
- Tutum ve davranışlarda ölçülü olmak insanı erdeme; erdem de mutluluğa götürür.
- Bunun yolu aşırılıklardan uzak durmak ve ölçülü bir hayat sürdürmekten geçer.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

➤ Sizce insanlar arası
sağlıklı bir ilişkinin temeli
nedir?

6. Kur'an'dan Mesajlar: Hucurât Suresi 11-12. Ayetler

- Hucurât suresi Medine Dönemi'nde inmiştir. 18 ayettir.
- İsmi dördüncü ayette geçen "Hucurât" kelimesinden almıştır.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Rabbimiz buyuruyor ki:

- “Ey iman edenler! Erkekler diğer erkeklerle alay etmesinler; onlar kendilerinden daha hayırlı olabilirler; kadınlar da diğer kadınlarla alay etmesinler; alay edilen kadınlar edenlerden daha hayırlı olabilirler. Birbirinizi ayıplamayın, birbirinize kötü ad takmayın. İman ettikten sonra fâsıklıkla anılmak ne kötüdür! Günahlarına tövbe etmeyenler yok mu, işte zalimler onlardır.
- Ey iman edenler! Zannın çoğundan sakının; çünkü zannın çoğu günahtır. Gizlilikleri araştırmayın, birbirinizin gıybetini yapmayın; herhangi biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? Bak bundan tiksindiniz! Allah’a itaatsizlikten de sakının. Allah tövbeleri çokça kabul eden ve merhameti sonsuz olandır.”

(Hucurât suresi, 11-12. ayet.)

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Surede ağırlıklı olarak toplumsal yaşamda dikkat edilmesi gereken görgü kuralları ve ahlaki değerler üzerinde durulmaktadır.
- Ayrıca müminlerin kardeş olduğu belirtilmiş ve tek asıldan yaratıldıkları için insanlığın birliğine vurgu yapılmıştır.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Kur'an-ı Kerim insan ilişkilerinin kardeşlik ilkesine göre yürütülmesini ister.
- Hucurât suresinin 10. ayetinde bütün müminlerin kardeş olduğunu ifade eder.
- Hemen sonrasında gelen 11 ve 12. ayetler kardeşlik bağının zedelenmesini önleyecek tavsiyeler içerir.
- İnsanları bazı ahlaki değerler konusunda hassas olmaya çağırır.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Allah'a iman edenler insan ilişkilerinde onur kırıcı yaklaşımlardan uzak dururlar.
- Ne şekilde olursa olsun insanlarla alay etmek onları küçümsemek ve aşağılamak gibi tavırlardan kaçınırlar.
- Hiçbir gerekçe insanların hor görülüp tahkir edilmesini haklı çıkarmaz.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- İnsan doğuştan saygın bir varlıktır.

Herhangi bir özelliğinden dolayı onunla alay edip eğlenmek, onun kişiliğini yaralar.

Bu tür olumsuz davranışları terk etmezse aynı zamanda zulmetmiş olur.

İnsanları karalamak ve onlara kötü lakaplar takmak hem ayıp hem de günahtır.

Allah'a iman edenlere böyle davranışlar sergilemek yakışmaz.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Müminlerin zan konusunda da hassas olmaları gerekir.
- Her zan kötü olmamakla birlikte insanlar hakkında bilmeden hüküm verme biçimindeki zandan kaçınılmalıdır.
- Bazı zanlar ağır sonuçlar doğurabilir.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- İnsanların gizli yönlerini araştırmak da doğru değildir.
- Başkalarının özel hayatını araştırmak, insanların konuşmalarını dinlemek ve kusurlarını bulmaya çalışmak kişiye bir şey kazandırmadığı gibi insanlar arası güveni zedeler.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Duyarlı olunması gereken bir başka husus da insanları arkalarından çekiştirmek anlamına gelen gıybettir.
- Gıybet insanlar arasındaki ilişkilere zarar verir ve insanların haysiyetini alçaltır.
- Kur'an-ı Kerim bu gibi davranışları yererek insanları yüksek ahlaki değerlere çağırır.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Ünitemizi Değerlendirelim

1. İslam ahlakının kaynakları ve amaçları nelerdir?
2. İslam ahlakında yerilen davranışlar ve zararları nelerdir?
3. Tutum ve davranışlarda ölçülü olmak ne demektir?
4. Hucurât suresi 11. ve 12. ayetlerin vermek istediği mesajlar nelerdir?

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Cevaplayalım

1. “Müminlerin iman yönünden en mükemmel olanı ahlakı en güzel olanıdır.”

(Tirmizî, Birr, 47.)

Verilen hadiste Hz. Peygamberimizin vurgulamak istediği ana mesaj aşağıdaki ifadelerden hangisinde yer alır?

- A) Mümin olmak mükemmel olmaktır.
- B) Ahlak inanan inanmayan herkeste vardır.
- C) Güzel ahlak kişinin hayatını ve davranışlarını düzenler.
- D) İnanmak için öncelikle güzel ahlak sahibi olmak gerekir.
- E) Allah’a gerçekten inanan kişi ahlaki güzellikleri hayatına yansıtır.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

2. Aşağıdakilerden hangisi ahlak kavramı içinde yer almaz?

- A) Huy
- B) Mizaç
- C) Beden
- D) Seciye
- E) Karakter

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

3. Hz. Aişe'ye, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ahlakı sorulunca o; "Siz hiç Kur'an okumuyor musunuz? Onun ahlakı Kur'an'dı." şeklinde cevap vermiştir.

(Müslim, Müsâfirîn, 39.)

Hz. Aişe'nin bu cevabından aşağıdaki sonuçlardan hangisine ulaşamaz?

- A) Hz. Peygamber yaşayan bir Kur'an'dır.
- B) Kur'an peygamber ahlakının kaynağıdır.
- C) Kur'an okumak için önce ahlaklı olmak gerekir.
- D) Hz. Peygamberin hayatı Allah'ın emrettiği hayat tarzıdır.
- E) Kur'an'ın önerdiği güzel ahlak peygamberin yaşantısıdır.

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

4. Aşağıdakilerden hangisi ölçülü bir insanın yaptığı davranışlardan olamaz?

- A) İletişim araçlarıyla uzun zaman geçirmek
- B) İhtiyaç oranında alışveriş yapıp iktisatlı olmak
- C) Yaptığı harcamalarda cimrilik ve savurganlıktan kaçınmak
- D) Çevre temizliğine dikkat edip evrenin dengesini bozmamak
- E) Dostunu severken de düşmanına kızarken de dengeli olmak

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

5. Aşağıdakilerden hangisi İslam ahlakında yerilen tutum ve davranışlardan biri değildir?

- A) İftira
- B) İtidal
- C) Haset
- D) Gıybet
- E) Suizan

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

4. ÜNİTE / AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

HAZIRLAYANLAR

Furkan ÖZÜDOĞRU
Hatice Büşra PAKSOY
Kübra UZUN

REDAKSİYON

Suna AKKURT

TASARIM VE UYGULAMA

Faize ULUSOY
Hanife KOYUTÜRK